

kao trgovišta, autor osvjetljava njegov udio »u trgovinskoj razmjeni od druge polovice XVI stoljeća do drugog svjetskog rata« bez pretendiranja na cjelovitost prikaza. Autor niže podatke o broju stanovnika, trgovcima, sajmovima, skladištima, luci i lučkoj službi, komunikacijama, trgovini (kopnenoj i pomorskoj) itd. Kronološki je raspon podijelio na: hrvatsko-ugarsko razdoblje do 1527, tursko do 1684, mletačko do 1797, francusko 1806—1814, prvo i drugo austrijsko do 1918, te između dva rata. Arhivskim podacima se više služi za objašnjavanje prilika od XVIII st. dalje. Tabele količine uvoza i izvoza su iz XIX st. Isto tako i statistike o broju stanovnika. Obrovac je povezan s prekovlebitskom Hrvatskom cestom preko Velebita 1832. Na tržištu u Obrovcu nudila se sol (uglavnom iz Paga), vino, rakija, platno, a kupovalo drvo, žito, vuna, vosak, med, sir, stoka, maslo.

B. Jurić, *Suvremeni turizam i njegov društveno-ekonomski lik* (233—258). Autor proučava turizam kao privrednu i društvenu pojavu u sklopu prirodnog i geografskog položaja naše obale, kulturno-povijesnih spomenika i sl. kao preduvjeta njegovom masovnom razvoju. Razmatra mjesto ekonomike turizma u ekonomskoj znanosti; norme turističke politike i socijalne značajke i funkcije suvremenog turizma.

I. Perić, *Luka Botić kao političar* (259—285). Autor upozorava da se o Botiću više pisalo kao književniku, zato nedostaje poseban prikaz njega kao političara. Poduzeo je stoga napor da ga kao takvog obradi. Kako se je Botić rodio u Splitu (1830) opisuje njegovo djetinjstvo i mladost kroz prikaz tadašnje splitske društveno-političke stvarnosti. Prijelom kod Botića nastaje 1851. kad je prekinuo teološke studije u Zadru i uputio se preko Bosne u Beograd. U Beogradu nije naišao na razumijevanje i potporu, pa ga je M. Ban odatle otpremio u Zagreb kamo je stigao potkraj 1851. Tu se zaposli u Gajevoj tiskari. Međutim 1852. namjesti se kao činovnik u Đakovu. God. 1861. poslao ga je Strossmayer u Split da tamo potakne političku aktivnost. Iste godine izabran je za narodnog zastupnika za kotar Đakovo. U saboru se zalagao za popravak i uređenje pučkih škola. U političkom pogledu opredijelio se je za Narodno-liberalnu stranku, kojoj je pripadao i Strossmayer. U saboru je održao govor za koji se drži da je »jedan od najumnijih govora« u 1861. Autor zaključuje da Botić nije bio politički ideolog, nego ustrajan politički borac. Umro je 1863.

H. Morović, *Iz korespondencije Jurja Biankinija, urednika »Narodnog lista«* (1882—1915) (str. 287—344). Nastavlja objavljivanjem navedene korespondencije započete u prošlom broju ovih »Radova«. Korespondencija ovog razdoblja značajna je po tome što je Biankini sada bio urednik »Narodnog lista«, član Dalmatinskog sabora i bečkog Carevinskog vijeća.

Josip Lučić

»KAČIĆ«, X—XII, 1978—1980.

Redovitošću koja imponira izlazi »Kačić«, zbornik Franjevačke provincije presv. Otkupitelja. Nakon dvanaest svezaka i mnogih stotina strana različitih prinosa može se slobodno kazati da je zbornik ispunio zamisao izdavača i da u suvremenoj hrvatskoj periodici ima svoje mjesto koje nije posljednje, svoje više-manje stalne suradnike od kojih čitatelj može očekivati ustaljenu kakvoću i čiji mu interes jamči raznolikost i svježinu svakog sveska. Treba poželjeti uredništvu da smogne snage redovito izdavati »Kačića«, da ustraje u svom suradničkom izboru i da ga proširi, te da rubriku o primljenim knjigama pretvori makar u kratku opisnu informaciju ako nema sila za kritički prikaz.

Deseti svezak, Ante Sekulić, *Tragom franjevačkoga ljetopisa u Subotici* (5—125), dosta govori o djelovanju franjevacu u Subotici i njihovu samostanu, ali čitatelja upoznava i s poviješću Subotice i s više pojedinosti iz prošlosti bačkih Hrvata.

Nastavljajući svoju studiju »Dvije osječke visoke škole u 18. stoljeću« (127—173 prvi dio v. u svesku VIII, 1976) E. F. Hoško u zaključku piše: »Djelatnošću pojedinih profesora (Stjepan Vilov, Antun Papušlić, Antun Tomašević, Ivan Velićkanović, Josip Pavišević, Marijan Lanosović i dr.) osječke su visoke škole [učilišta filozofije i teologije; T. M.] prekoračile značenje školskog središta jedne franjevačke pokrajine i postale značajno, a ponekad i vodeće, središte optega prosvjetnog, kulturnog i crkvenog života u Slavoniji. Upravo zbog toga doprinosi danas je nužno prosuđivati i vrednovati djelovanje osječkih visokih škola iz perspektive priloga hrvatskom školstvu, književnosti, kulturi općenito, a napose s motrišta vjerskog i crkvenog života u duhu katoličke obnove potridentskog vremena.«

Zanimljiv je prinos Andrije Nikića, Franjevci u Hercegovini od 1878. do 1892 (175—227), jer daje širi uvid u hercegovački kulturni život u tih 14 godina. Ostali su prinosi: I. Damiš, *Šest stoljeća sela Mačkovca* (u Međimurju 229—254); K. Kosor, *Prilozi o trojici franjevačkih pisaca iz južne Hrvatske* (255—266; Fra Jeronim Filipović, fra Petar Knežević i fra Ivan Despot); D. Šimundža, »Vienac« i njegovo doba (267—280); J. Šetka, *Rukopisna zbirka zagonetaka* (281—288; u franjevačkom samostanu u Sinju); I. Mužić, *Bibliografija o Stjepanu Radću* (289—304).

Jedanaesti svezak, Zanimljivost ovog sveska svakako su radovi o dvojici osebnih prvaka hrvatske arheologije, Marunu i Jeliću. Radovi se čitaju lako, puni su zanimljivih podataka za svakoga čitatelja i ozbiljni su prinos poznavanju naših ljudi koje je amor patriae gonio da pod zemljom i na zemlji traže podiogu i smisao svoje i naše narodne svijesti.

Karlo Jurišić, Fra Lujo Marun — osnivač starohrvatske arheologije (1857.—1939.), 1—124, pregledno je opisao Marunov život i rad, konstatiravši kako do danas »ne nalazi niti jednu monografiju ili opširniju studiju o životu i radu toga značajnog čovjeka«. Naime, Marun je 1887. utemeljio prvo društvo za nacionalnu arheologiju, Hrvatsko starinarsko društvo u Kninu, 1873. otvorio Prvi muzej hrvatskih spomenika i 1895. pokrenuo prvi arheološki časopis, *Starohrvatsku prosvjetu*. Jurišić je svoj rad — koji je mogao biti i bez nekih zanemarivih pojedinosti ili gotovo nepotrebnih ekskurza — podijelio u tri dijela: život, rad i ocjena. Pisac je uspio da nas upozna s Marunovim arheološkim radom, a koga zanima oseban Marunov redovnički život, doznat će, vjerojatno, i previše.

Ivan Ostojić u svom je prinosu »Don Luka Jelić — život i djela« (291—316) ukratko, ali na mjestima plastično oživio tog učenjaka i fantastu. Šteta je što nije ocijenio i njegova djela. Nije dovoljno, iako je korisno, samo ispraviti nekoliko životopisnih podataka, nije dosta samo pisati o utjecaju na mladež ili o nekim idejama. Također bi bilo dobro da je tiskana i potpuna bibliografija. (Ostojić je umro 22. rujna 1980. u Splitu. Treba se nadati da će dobiti dostojan nekrolog u stručnim časopisima jer je to svojim plodnim radom svakako zaslužio.)

Nakon svojih radova »Drniš pod Venecijom« (sv. VII) i »Drniš u ogledalu tiska za hrvatskoga narodnog preporoda u Dalmaciji« (1860—1921), sv. VIII, Karlo Kosor, *Drniška krajina za turskoga vladanja* (125—194), potanko piše o životnim, ratnim i crkvenim prilikama i o istaknutim pojedincima, među kojima i o slikovitoj osobi Vuka Mandušića.

Zanimljiv je prinos mjesnoj povijesti iz pera Ante Ujevića, *Imotska krajina u doba narodnog preporoda* (217—234), to više što je Imotski bio jedan od stu-

pova hrvatskoga narodnog preporoda u Dalmaciji i zastupničko područje Mihovila Pavlinovića. Ujević u rukopisu ima cijelu knjigu (dopunjenu verziju) o prošlosti Imotske krajine, i već bi bilo vrijeme da se neki izdavač za nju zainteresira.

U prinosu »Tragom Porgina oca« (195—203) Krešimir Mlač, polazeći od svog istraživanja hrvatskog tradicionalnog pjesništva, traži u humku pod crkvom sv. Nikole kod Nina grob »vrlo značajnog dostojanstvenika. Po svoj prilici to je grob oca Forge koji je doveo Hrvate u ove krajeve«, a pod crkvom sv. Vida u Privlaci grob nekog župana. Pitanje je hoće li možebitna istraživanja tu pretpostavku moći potvrditi.

Pod istim naslovom E. F. Hoško publicira treći nastavak (317—342) svoga rada o osječkim školama priopćujući popis rukopisa i tiskom objavljenih javnih rasprava profesora visokih osječkih škola.

U članku »Mišljenje Poljaka Hozija (1558) o upotrebi slavenskog narodnog jezika u liturgiji« (205—216) Sante Gracioti piše o protivniku upotrebe narodnog jezika u liturgiji i njegovu mišljenju kako bi, kad bi eventualno do toga došlo, najprikladniji bio hrvatski jezik u Dalmaciji. Zanimljivo mišljenje protivnika, koji je tako nehotice postao prvi teoretik upotrebe narodnog jezika u liturgiji.

U »Prikazu prosvjetno-karitativnog rada Družbe Kćeri Božje ljubavi u našoj domovini« (235—270) Alojzija Caratan piše pregledno o toj relativno mladoj družbi redovnica.

Andrija Nikić, Župa Roško polje prema statistici iz 1914. godine (271—290), priopćuje temeljitu statistiku mjesnog župnika u hrvatskom kraju, koja je zanimljiva i za informaciju i za usporedbu.

Ivan Damiš, Prilog bibliografiji radova franjevaca Hrvatske provincije sv. Cirila i Metoda od 1900. do 1945. godine (343—358), dopunjuje svoju bibliografiju iz VIII. sveska.

Dvanaesti svezak. Karlo Jurišić, Turska vladavina i kulturne prilike u Zabiokovlju 1493—1717. god. s osobitim obzirom na postanak »Hasanaginice« (153—20), pišući o turskoj vladavini dobrim je dijelom prenio odgovarajuće strane iz svoje knjige »Katolička crkva na biokovsko-neretvanskom području u doba turske vladavine« (Zagreb 1972; usp. moj osvrt u HZ XXV—XXVI, 557—560).

Ante Josip Soldo, Civilna »Varia« arhiva franjevačkog samostana u Sinju (209—250), u uvodu piše o sinjskoj franjevačkoj crkvi i samostanu, te arhivu koji je sam sredio. Priopćuje sadržaj civilnog dijela fonda »Varia«, zanimljiva »za lokalnu, pa i širu pokrajinsku prošlost«. Građu je donio u obliku proširenih regesta, a znamenitije isprave u cijelosti.

Andrija Nikić, Stanje na Kosovu od 1840. do 1890. godine (Prilog albanološkim istraživanjima), 251—286, na temelju podataka u arhivu Kongregacije za evangelizaciju naroda piše o stanovništvu, zanimanju, odgoju i običajima, kulturnim prilikama, liječenju, upravi i pretenzijama pojedinih država na albansko područje.

Ostali prinosi jesu: Julije Derossi, Rječnik uz Marulićev prijevod djela »De imitatione Christi — Od nasliđovanja Isukarsta« (5—73); Karlo Kosor, Jezik fra Filipa Grabovca (75—151); Ivan Pederin, Dalmacija kao savjest austrijske Moderne. Austrijska putopisna književnost o Dalmaciji na početku ovoga stoljeća (286—302); Marko Babić, 340 godina Kašćeva »Rituala Rimskoga« (303—312) i Tomislav Macan, Stare pučke pjesmice iz Župe dubrovačke (313—330).

Trpimir Macan

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

IZDAVAČ: Savez povijesnih društava Hrvatske

REDAKCIJSKI ODBOR

Ivan KAMPUŠ
Bernard STULLI
Jaroslav ŠIDAK

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Jaroslav ŠIDAK

KOREKTOR

Branko ERDELJAC

Adresa uredništva: Savez povijesnih društava Hrvatske,
Zagreb, Filozofski fakultet, Ul. Đure Salaja 3

Časopis izlazi jednom godišnje

Pretpiate i narudžbe šalžite na adresu: Savez povijesnih društava Hrvatske, Zagreb,
Krčka 1

Cijena ovog broja iznosi 500 din.

Izdavanje časopisa sufinancira Samoupravna interesna zajednica za znanstveni rad
SRH — VII.

Tisak Štamparskog zavoda »Ognjen Prica« u Zagrebu — rujan, 1982.